

Journal of New Ideas in The Geographical Sciences

<https://sanad.iau.ir/journal/ntigs>

ISSN: 2981-1473

Volume 2, Issue 3, April 2024, P.120

Doi : <https://doi.org/10.71787/1071787/ntigs.2024.844319>

Received: 22/01/2024

Accepted: 08/04/2024

IAU Mahshahr Branch

Evaluation of Iranian Architecture and Social Interactions in Cultural Spaces

Sepideh Kamaei

M.A., Architecture, Mahshahr Branch, Islamic Azad University, Mahshahr, Iran.

Ahmad Reza Kaboli¹

Assistant Professor., Department of Architecture, Mahshahr Branch, Islamic Azad University, Mahshahr, Iran.

Abstract

The success rate of cultural spaces has always depended on human presence and utilizing the spaces. The cultural spaces have sought to increase social interactions and human solidarity in addition to the revival of culture and art. One of the primary views of Iranian architecture is to pay attention to the social dimension of man and his need to be present in society. The present sought to investigate and evaluate the impact of Iranian architectural indicators and their unique features on the social interactions of humans in cultural spaces based on library and field studies and content analysis about the theoretical foundations. It has been hypothesized that cultural spaces are a platform consisting of social and human activities and relationships. The analyses revealed that the identity of iranian architecture and its constituent elements are in line with the identity needs of man and his social identity, and always paying attention to these indicators and the elements invites him to communicate and participate in social interactions.

Keywords: Elements of Identity, Iranian Architecture, Social Interactions, Culture, Cultural space

1. Corresponding Author: Ahmadrezakaboli@yahoo.com

نشریه علمی اندیشه‌های نو در علوم جغرافیایی، دوره ۲، شماره ۳، بهار ۱۴۰۳، صفحات: ۴۷-۶۲

شاپا: ۱۴۷۳-۱۹۸۱

Doi : <https://doi.org/10.71787/1071787/ntigs.2024.844319>

تاریخ پذیرش نهایی: ۱۴۰۳/۰۱/۲۰

تاریخ دریافت: ۱۴۰۲/۱۱/۰۲

ارزیابی معماری ایرانی و تعاملات اجتماعی در فضاهای فرهنگی

سپیده کمائی

دانشجوی کارشناسی ارشد معماری، واحد ماهشهر، دانشگاه آزاد اسلامی، ماهشهر، ایران

احمدرضا کابلی

استادیار گروه معماری، واحد ماهشهر، دانشگاه آزاد اسلامی، ماهشهر، ایران

چکیده

میزان موفقیت فضاهای فرهنگی همواره در گرو حضور انسان و بهره گیری از همچین فضاهایی بوده است. وجود فضاهای فرهنگی علاوه بر احیای فرهنگ و هنر، در پی افزایش تعاملات اجتماعی و همبستگی انسانی بوده است. یکی از اصلی ترین دیدگاه های معماری ایرانی توجه به بعد اجتماعی انسان و نیاز او به حضور در اجتماع است. در این مقاله سعی شده است بر اساس مطالعات کتابخانه ای و میدانی و تحلیل محتوایی پیرامون مبانی نظری پژوهش، به بررسی و ارزیابی تاثیر شاخص های معماری ایرانی و ویژگی های منحصر به فرد آن بر روی تعاملات اجتماعی انسانها در فضاهای فرهنگی پرداخته شود و فرض شده است فضاهای فرهنگی بستری متشكل از فعالیتها و روابط اجتماعی و انسانی است و در پایان پس از تحلیل های صورت گرفته مشخص گردید هویت معماری ایرانی و عناصر تشکیل دهنده آن منطبق با نیازهای هویتی انسان و هویت اجتماعی اوست و همواره توجه به این شاخص ها و عناصر موجب دعوت او به برقراری ارتباط و تمایل به مشارکت در تعاملات اجتماعی است.

کلمات کلیدی: عناصر هویت ساز، معماری ایرانی، تعاملات اجتماعی، فرهنگ، فضای فرهنگی

مقدمه

معماری «ظرف» زندگی انسان در تمامی ابعاد فردی و اجتماعی (و منطبق بر شرایط زیستی و بومی) است. با این نگاه، برای تحقیق معماری علاوه بر توجه به وجوده ملموس و مادی (کالبد) آن، باید حوزه‌های انسانی چه در حیثیت فردی و چه در حیثیت اجتماعی را نیز مورد تأمل و مطالعه قرار داد (ارژمند و خانی، ۱۳۹۱). معماری ایرانی به سرزمین ایران تعلق دارد و سرزمین ایران که در آن حکمت ایرانی - اسلامی جاری و ساری است، معنوی است. سیر معنا و معنویت‌گرایی در این سرزمین، حداقل از دوران زرتشت پیامبر (۱۲۰۰ قبل از اسلام) تا ظهور اسلام و سپس دوران بعد از آن، یعنی با سرزمین، ادامه دارد.^۸ قابل مشاهده می‌باشد. در سیر حکمت (فلسفه الهی) این سرزمین، همواره شناخت حقیقت و معرفت به آن (ذات حق)، محور اصلی کلیه مطالعات و تحقیقات بوده و هر کدام از دوران حکمت ایرانی، با اتکا به حکمت‌های پیشین خود به امور الهی و معنوی پرداخته‌اند. این سیر، حرکتی تکاملی و تعالی‌جویانه بوده و به همین دلیل به نوعی پیوستار و وحدت در کلیه نظرات و آراء فلسفی و حکمی عالمان این سرزمین، دیده می‌شود (صحاف، ۱۳۹۰). این تحقیق در صدد پاسخ به این سوال است که کدام ویژگی‌های معماری ایرانی بر تعاملات اجتماعی انسان در فضاهای فرهنگی تاثیرگذار است و میزان تاثیرگذاری آن به چه صورت است. با توجه به اهمیت درک ارتباط ذکر شده، مجموعه معیارهای معماری ایرانی که می‌توانند بر احیا و تدام تعاملات اجتماعی در فضاهای فرهنگی تاثیرگذار باشند در این تحقیق مورد بررسی قرار گرفته است.

پیشینه پژوهش

نصیریان و همکاران (۱۳۹۵) در این تحقیق طراحی مرکز فرهنگسرا با محتوای صرفه جویی در مصرف انرژی با کاربرد فناوری‌های نوین و مصالح جدید ساختمانی و روش‌ها پیشرفت‌هه همراه خواهد بود. بنابراین فعالیت‌های عمدۀ این مرکز می‌تواند در راستای ارتقای آگاهی و فرهنگ عمومی پیرامون صرفه جویی در مصرف انرژی پایه ریزی شود. این پژوهش بر مبنای مطالعات کتابخانه‌ای و به روش توصیفی تحلیلی انجام شده است. با بهره‌گیری از فناوری‌های نوین در جهت ارتقای کیفیت معماری مرکز فرهنگسرا گام برداشت و با کاربرد مصالح جدید و فناوری‌های نوین ساختمانی تا حد امکان میزان مصرف انرژی در ساختمان را به حداقل رساند.

تجربی و همکاران (۱۳۹۴) محیط دارای ویژگی‌های جغرافیایی ساخته شده و فرهنگی است که با هم رابطه‌ای درونی دارد. فرهنگ هم پایدارترین وجه جامعه و ناظر به کیفیت موجود در آن جامعه و واقعیتی است که اکنون در آن جامعه وجود دارد. با توجه به اهداف و اهمیت پایداری هویت فرهنگی و تأثیر آن در زمینه‌های گوناگون جامعه و ضرورت نیاز شهر به پایداری هویت فرهنگی و از آن جایی که فرهنگسرا به عنوان عنصریست که می‌تواند در پایداری و حفظ هویت فرهنگی هر شهر و جامعه تأثیر بسزایی داشته باشد

آیت‌الله و همکاران (۱۳۹۳) هدف پژوهش حاضر توجه به ابعاد اجتماعی در طراحی بناهای فرهنگی و یافتن روابطی هر چند ساده شده بین کیفیت‌های فضایی و مفاهیم اجتماعی از جمله اجتماع‌پذیری است. برآورد میزان اجتماع‌پذیری با توجه به مولفه‌های آن در نمونه مورد مطالعه از روش مصاحبه و مشاهده و تحلیل نتایج آن از طریق نقشه‌های رفتار فضایی کاربران

حاصل شده است. نتایج پژوهش حاضر حاکی از وجود رابطه مستقیم بین میزان اجتماع پذیری و مولفه های کالبدی و فعالیتی محیط ساخته شده است. این مولفه ها گاه به تنها ی و گاه در ترکیب با یکدیگر میتوانند در کمیت و کیفیت اجتماع پذیری فضا اثر گذار باشند.

بر جیان بروجنی (۱۳۹۳) تحقیق حاضر به بررسی فرهنگسرا با رویکرد آموزش نوین پرداخته است. جامعه آماری مورد بررسی در این پژوهش جوانان ۱۸ تا ۳۰ سال از افراد جامعه می باشد که به صورت تصادفی انتخاب شده و حجم آن نیز بستگی به وسعت پژوهش دارد. فرضیه های این تحقیق شامل سه فرضیه می باشد که با استفاده از ضریب همبستگی پیرسون به تجزیه و تحلیل این داده ها پرداختیم. استفاده از شیوه ها و روش های نوین در طراحی و ساخت و رشد و خلاقیت جوانان رابطه معناداری وجود دارد. بین استفاده از فضا و مکانهای مخصوص برای جوانان در تعلیم و تربیت رابطه معنا داری وجود دارد. بین استفاده از الگوهای معماري مناسب در رشد و خلاقیت جوانان رابطه معناداری وجود دارد. لذا نیاز به طراحی یک مجموعه که علاوه بر احیای هویت فرهنگی در شهر کرمان، نقش موثری در جذب گردشگر برای رونق اقتصادی کشور نیز داشته باشد، احساس می گردد. این طرح با هدف شناساندن، معرفی و احیای صنایع و هنرهای دستی و معماري نقاط مختلف شهر کرمان که غالباً در معرض فراموشی هستند خصوصاً به نسل جوان که از این مهم بی اطلاعند، شکل می گیرد.

پیربابایی و همکاران (۱۳۹۲) مطالعات حاضر نشان می دهد که گذران اوقات فراغت در جامعه ایرانی با چالش های نظری و رویکردی روبرو می باشد و وضعیت فراغتی جوانان ایرانی که تحت تأثیر غرب قرار گرفته و نیز عدم برنامه ریزی و مدیریت ساختاریافته و ناهمانگی در تصمیم سازی برنامه های فراغتی از سوی سازمان های دولتی و خصوصی از دیگر مشکلاتی است که در حال حاضر گریبان گیر جامعه خصوصاً جوانان می باشد. این مطالعه با شناسایی الگوهای رفتاری ایرانی - اسلامی و استفاده از الگو باغهای ایرانی - اسلامی اصول و مبانی معماري اوقات فراغت را تدوین نموده و بر این اساس در پارک جنگلی چیتگر واقع در شمال غرب تهران و مجاورت با دریاچه چیتگر که دارای پتانسیل فضای فراغتی بالایی در جذب و گذران اوقات فراغت مرد مخصوصاً جوانان است، طراحی مجموعه فراغتی و فرهنگی نمونه انجام یافته است.

مبانی نظری هویت

تشخیص ویژگی یک شخص یا یک چیز می باشد. لینچ هویت را به عنوان یک شاخص که یک فرد میتواند یک مکان را به عنوان مکانی مجزا از سایر مکان ها تشخیص دهد تعریف میکند (Oktay, 1998). هویت در جهان بینی اسلامی باید نشان از خودبادری و عزت جامعه باشد. هویت شهری مقوله ای کالبدی-معنوی معنوی و ناشی از شکل کلی و فرم شهر است. هویت شهری حاصل کنش و واکنش عین و ذهن است (Piran, 2005). جلوه های بارز هویت شهرهای تاریخی ایران را در وجود مختلف از جمله هویت کالبدی، عملکردی، تاریخی، فرهنگی، انسانی و... میتوان از یکدیگر تمیز داد و هویت کالبدی در این شهرهای عموماً از جهت سادگی، ارجحیت معنویت بر مادیت، وحدت کالبدی (وحدت در عین کثرت)، درونگرایی، هماهنگی و زیبایی به سهولت تمیز داده میشود (نقیزاده، ۲۰۱۲). امروزه هویت کالبدی در مسکن جای خود را به هویت کاذب مادی و فردگرایی داده است، همچون ساختمانهای مدرن که مشخصه ای فرهنگ مدرن به ویژه فرهنگ غربی میباشد. در همه می

شهرها و مناطق مختلف دنیا گسترش یافته است (Lee, 1996). همانطور که ملاحظه می‌شود هویت در معماری سنتی و ادوار گذشته تا کنون دستخوش چالش‌های بسیار زیادی شده است و تعدادی اندکی از معماران تلاش بسیار زیادی نموده تا علاوه بر حفظ اصول وارزش‌های معماری سنتی ایرانی آن را مدرنیزه کرده تا پاسخگوی نیازهای حال حاضر و سلایق معاصر باشد. (عرفانیان صفار، برادران هروی، ۱۴۰۱).

جدول ۱ - عناصر هویت بخش در معماری ایرانی

عناصر هویت بخش در معماری ایرانی

رعایت اعتدال و توجه به عدالت اجتماعی	عناصر معنایی هویت بخش
دوری از کبر	
درونگرایی	
امنیت	
پوشیدگی و حیا	
عنصر حیاط مرکزی	عناصر کالبدی هویت بخش
اصل دوری از بیودگی	
رعایت سلسله مراتب	
تعادل در تراکم و تعداد طبقات	
مساحت قطعات	

مأخذ: عرفانیان صفار، برادران هروی، ۱۴۰۱

جدول ۲ - ابعاد هویت در فضای شهری

منابع	توضیحات	انواع هویت
-------	---------	------------

مدنی پور ۱۳۷۹	اگر تغییرات روندی طبیعی داشته باشد و فرصت بروز ثابت‌هایی را در مقطع زمانی بدهد. تغییر هویت نیز با آهنگی قابل پیش‌بینی و در قالبی قابل سنجش اتفاق می‌افتد و در مجموع کم تنش بودن جریان تغییر هویت و وجود چارچوبهایی برای قضاوت در هر مقطع زمانی هویت را به وضع ثبت شده ای نزدیک می‌کند. به طوری که این پدیده علی‌رغم تغییرات هویتی همواره هویت بخش به نظر می‌رسد.	ثبت هویت
نوفل ۱۳۸۸	بافت کالبدی و ساختار مکانی فضایی یکی از مهم ترین ابعاد هویتی فضاهای شهری را شکل میدهد زیرا شکل کیری بافت کالبدی فضاهای شهری متاثر از اندیشه‌ها، باورها، فعالیت‌ها و سطح فرهنگ جامعه است. از این رو شناخت این بخش از شهرها می‌تواند به شناخت بیشتر سایر ابعاد اجتماعی، اقتصادی و فرهنگی نیز بیانجامد. واقعیت این است که	هویت کالبدی فضایی

		بافت کالبدی امکان بازشناسی هويت شهری را به صورت بصری فراهم میکند و به همین دلیل از میان سایر ابعاد هويتی اهمیت بیشتری دارد.	
نوفل ۱۳۸۸	هويت بصری	این نوع از هويت ارزشهاي زیباشتاختی در شهر و کيفیت فضایي و امکان ادراک و موقعیت و جهت یابی را شامل می شود، اگر فردی در شهر وارد شود و او بعد از دیدن بخشهاي مختلف شهر بتواند به خوبی بخش هایی از شهر را توصیف کند و در ذهن او باقی بماند آن فضاهای شهری نمایانگر هويت بصری خواهد بود.	
موثقی ۱۳۸۵	هويت شناختی	هويت شناختی کيفیت و کمیت اطلاع از فضای شهر و نمادها و نشانه های شهری و ارزشهاي تاریخی و فرهنگی را نشان می دهد. عناصر موثقی هويتی هر کدام در شب و روز مفهوم خاصی را به ما می دهد عناصر باید در شب و روز آن چنان خوانایی و وضوح داشته باشد که هويت ۱۳۸۵ پیشی به شهر را در هر دو زمان حفظ کند.	
قاسمی ۱۳۸۳	بی هويتی	بی هويتی به معنی سلب هر گونه امکان تشخيص مفهومی است که در دنیای واقعی با قانون مندی های مادی حاکم بر آن شاید هیچ گاه به صورت مطلق نمود نیابد.	
قاسمی ۱۳۸۳	هويت جمعی	برآیند هويتهاي افراد يك جامعه را هويت جمعی گويند. طبیعی است که در يك جامعه ي مشخص هويت همه ي آحاد جامعه همان نیست، بلکه فقط هم پوشانی هایی با یکدیگر دارند.	

ماخذ: اکبری، قاسمی، ۱۴۰۰

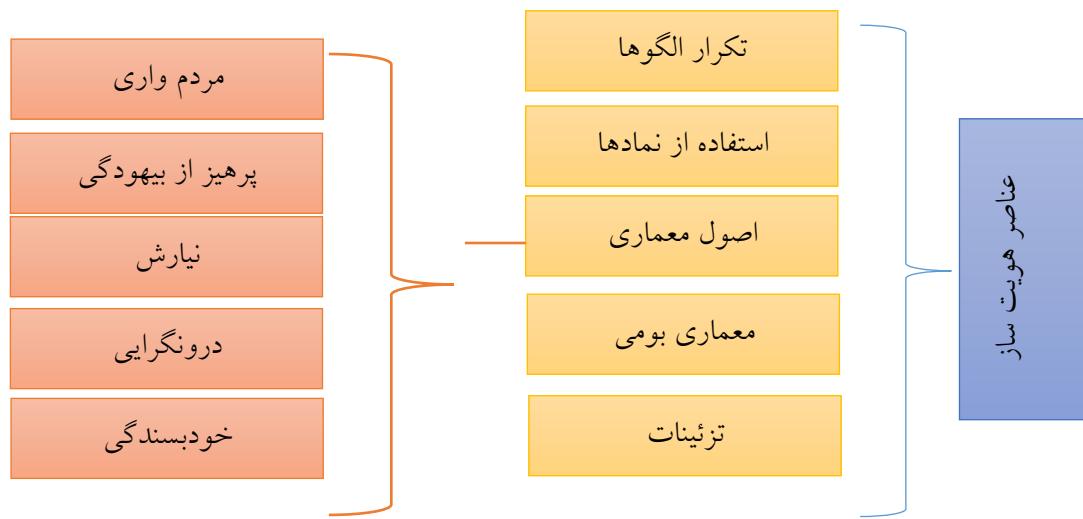
هويت در معماری

برای درک هويت معماری ایرانی می توان با بررسی اصول بنایی ستی ایران و دریافت حکمت و عقاید حاکم بر آن ها عناصر هويت ساز معماری ستی را دریافت. طبق نظر دکتر پیرنیا ویژگی های معماری ایران شامل پنج اصل: مردمواری، پرهیز از بیهودگی، نیارش، درونگرایی و خودبسندگی است که در همه بنایی ستی به نوعی قابل مشاهده است نمودهای هويت را در معماری می توان به صورت زیر مرتبط با ابعاد هويت ملی دانست. تکرار الگوهای گذشته می تواند نمودی از بعد میراث فرهنگی ملی، اسطوره های ملی و حتی نمادهای ملی باشد، استفاده از نمادها را می توان مرتبط با بعد ارزشهاي ملی، بعد اسطوره ها و نمادهای ملی و در نهایت بعد دینی و باورهای مذهبی دانست. طراحی طبق اصل معماری بومی در بعد ویژگی های جغرافیایی جای دارد. تزئینات در ارتباط با ارزشهاي ملی، باورهای مذهبی و اسطوره ها و نمادهای ملی معنا میابد. اما در گروه پنج اصل معماری ایرانی یعنی مردم واری آموزه های اسلامی، نشانگر این حقیقت است که اسلام عبادت صرف و دوری کردن از مردم را جایز نمی داند از طرفی، نگاه معماري به انسان به منزله روح بنا است و کالبد بنا همان جسم است که معمار آن را می سازد. پس معمار موظف است کالبد بنا را متناسب با روح آن بیافریند، پرهیز از بیهودگی، خودبسندگی، نیارش و درونگرایی قابل بررسی در ابعاد ارزشهاي ملی، ویژگی های جغرافیایی و باورهای دینی هستند. (اکبری، قاسمی، ۱۴۰۰)

عناصر هویت ساز معماری

هویت عمومی و به تبع آن هویت معماری از توجه به وجوده متمایزکننده فرهنگی به دست می‌آید. معماری ایرانی-اسلامی را میتوان بخشی از هویت دانست و احیای هویت امری است که همه صاحب نظران بر ضرورتش صحنه گذاشته اند(اکبری، قاسمی، ۱۴۰۰).

شكل ۱- عناصر هویت ساز معماری ایرانی

مانند: اکبری، قاسمی. ۱۴۰۰

مفهوم معماری ایرانی

معماری آمیخته و فرآیندیست از: علم و هنر، ذوق و سلیقه، اعتقاد و ایمان و مهارت‌های خاص که در راستای تمدن و فرهنگ و در رهگذر تاریخ، زبان‌گویای زمانه‌ی خویش است. استون هنج که بیانگر فرهنگ و تمدن خاص زمانه‌ی خویش است، شکل یابی خود را مديون منیرها و دلمن هاست و بهره‌ور از فلسفه، نجوم و اعتقادات حاکم بر ساخت آن. تکوین معماری روندیست پر دامنه . عواملی گوناگون: مطالعه‌ی معماری را نیز می دانیست گسترده و مواردی مختلف. معماری، اول در اندیشه‌ی معمار نقش می‌بیند (حقیقت) سپس بیان می‌شود(واسطه) و در نهایت بر ساخت زمین یا اثیر فضا شکل می‌گیرد. عرفان عطیه ایست الهی که در کالبد آثار هنری ما، روح وحدت، عمق معنی، زیبایی بیان، و فرهنگی جامع و دیرپا به ودیعت نهاده، در این فلسفه اخلاقی که اساسش وحدت، طریقش عشق و اوجش وصل است. آنچه به وسیله حواس چند گانه درک می‌کنیم مجاز است که متعدد باشد. حقیقت وحدت است که از طریق عشق، با چشم دل و تهی شدن از خود و نیل به وصل قابل درک است. عرفان همواره الهام بخش هنرمندان ما بوده، تنوع در وحدت و وحدت در تنوع همسازی در قلب آثار هنری گرانقدر ما به انسجام آورده و جنبه‌های معنی معماری را، چون جمله آثار هنری ما، از چشمۀ زلال عشق آفرین خود سیراب کرده(پیرنیا، ۱۳۸۷).

جدول ۳- پیشینه تحقیق در خصوصیات معماری ایرانی

عنوان	محقق	فیضی و همکاران(۱۳۹۵)
بررسی ویژگی های سبک معماری خراسانی مالعه موردي مسجد جامع فهرج	بررسی ویژگی های سبک معماری خراسانی هنرها بیان این تأثیر شیوه خراسانی در شکل گیری مساجد صدر اسلام نمونه موردي مسجد فهرج	احمد نژاد و همکاران(۱۳۹۷)
این مقاله به بررسی معماری ایرانی از کم نظرترین هنرها بیان است که در طول قرون آثار بی همتایی از خود بر جای گذشته و سهم بسزایی در پیشرفت فن و هنر معماری در جهان داشته است، این تحقیق با روش تحلیلی، توصیفی و مقایسه ای و با توجه با اسناد کتابخانه ای به بررسی ویژگی های سبک معماری خراسانی به عنوان اولین سبک معماری اسلامی ایران می پردازد و مسجد جامع فهرج را به عنوان قدیکی ترین مسجد ایرانی و نمونه شاخص این سبک مورد مطالعه قرار می دهد.	این مقاله ابتدا به معرفی سبک های معماری ایرانی اسلامی که شامل شیوه های پارتی، پارسی، خراسانی، رازی، اصفهانی می باشد خواهد پرداخت، در ادامه سبک خراسانی به عنوان اولین سبک معماری ایرانی اسلامی مورد بررسی قرار خواهد گرفت، شیوه خراسانی به عنوان اولین شیوه معماری ایرانی اسلامی در مسجد جامع فهرج ظهور کرده و عنوان کهن ترین مسجد سرزمین ایران را به خود اختصاص داده است در این مقاله به روش کتابخانه ای و رویکرد آن توصیفی- تحلیل می باشد.	شکفتہ(۱۳۹۱)
در این مقاله، با مقایسه تعدادی از نمونه های موجود، نقوش گچبری دوره ایلخانی شناسایی شوند، در این مقاله آثار شاخص گچبری ایلخانی به روش توصیفی تحلیلی بررسی شده اند، چنین نتیجه گیری شده است که در دوره ایلخانیان گچبری بر گرفته از دوران پیش از خود به خصوصیات سلجوقیان است.	ویژگی های بصری شاخص تزئینات گچبری معماری عصر ایلخانی	صحافی اصل و همکاران(۱۳۹۰)
در این پژوهش با انجام مقایسه ای تطبیقی میان تزئینات وابسته به معماری بناهای ایران پیش از اسلام و عناصر تزئینی در دوران اسلامی تا پایان دوره صفویه به تبیین مفهوم تداوم عناصر تزئینی معماري دوران اسلامی ایران تا پایان دره صفویه	بررسی تداوم عناصر تزئینی معماري ایران باستان در معماري دوران اسلامي ایران تا پایان دره صفویه	خزاعی همکاران(۱۳۹۸)
هدف تحقیق تزیینات ساختمان های کرمان از دوران صفوی به بعد و بررسی تاثیرات این موارد از سایر کشورها به خصوص هندوستان و چین است، با در نظر گرفتن برخی از بناهای این دوران در کرمان تحقیق حاضر به دنبال تحلیل و دسته بندی تزیینات ساختمان های کرمان از لحاظ اصالت و نوع تزیین است.	تأثیرپذیری تزیینات معماري کرمان از فرهنگ ایرانی، هندی و چینی عهد صفویه تا دوران معاصر	

عناصر معماری سنتی ایران

استفاده از الگوهای طراحی منجر به شکل گیری کیفیتی آشنا و مانوس می‌شود که کریستوفر الکساندر آن را کیفیت بدون نام می‌نامد (الکساندر، ۱۳۸۶). بنابراین معماری الگوگرا در ایران که زبان معماری را از الگوهای تاریخی و نظام فضایی آن اتخاذ نموده، راهکاری ارزشمند برای خلق پیوند معنایی و کالبدی با تاریخ معماری است. این گونه در برگیرنده شاخصه‌های ارزشمند و اصیل معماری ایرانی است. پنج اصل مشترک معماری از دیدگاه صاحب نظران ایرانی (درونگرایی، مرکزیت فضا، انعکاس پیوند معماری با طبیعت، محور بندی، سلسله مراتب فضایی و شفافیت و تداوم فضا) می‌توان نام برد. از عناصر معماری سنتی ایرانی می‌توان به آستانه، ورودی، حیاط، میانسرا-حیاط، گوдал با غچه، حوض، آجر، کاشی و ... اشاره کرد (اکبری، قاسمی، ۱۴۰۰).

معماری و تعاملات اجتماعی

بی‌تر دید روابط متقابل ما با دیگران نقش مهمی در اولویت هایمان در سکونت گاه دارد و محیط ساخته شده باید بتواند نیازهای مربوط به این روابط را پاسخ گوید. از سوی دیگر، می‌دانیم که فضاهای، نقش‌های اجتماعی خاصی را بر ساکنان خود تحمیل می‌کنند و برخی الگوهای معیارهای رفتاری را تقویت و برخی دیگر را تضعیف می‌کنند و در نهایت جهت و ابعاد جدیدی به رفتارهای ساکنان خود می‌بخشند. عطف به این مفاهیم و با نظری به معماری گذشته در می‌یابیم که در آن معماری، این نیازها - نیاز به تعاملات اجتماعی و ارتباط با هم نوعان، حفظ حریم‌ها و نیاز به خلوت - در جای خود به خوبی پاسخ می‌گرفتند؛ به گونه‌ای که تأمین، تعریف و شفافیت مناسب قلمروهای خصوصی، نیمه خصوصی و عمومی، همراه با افزایش تعاملات اجتماعی مدد نظر قرار داشتند. در نظریه‌های طراحی محیط اظهار نظرهایی راجع به چگونگی تأثیر طراحی بر تعامل اجتماعی شده است. با نظری به الگوهای تعامل اجتماعی و قابلیت‌های محیط ساخته شده در می‌یابیم که همان قدر که طراحی محیط و مواد و مصالح تشکی لدهنده آن، کانال‌های ارتباط اعضای هر حلقه رفتاری را تحت تأثیر قرار میدهند، محیط ساخته شده نیز فرآیندهای اجتماعی انسان را متأثر می‌سازد (ارژمند و خانی، ۱۳۹۱).

تأثیر فضای محیطی در تعاملات اجتماعی

در شهرهای امروزی، به دلیل کاهش محیط طبیعی و باز، از یک طرف و رواج سریع و همه گیر رسانه‌های جمعی از طرف دیگر، میزانزیادی از اوقات فراغت افراد به خصوص جوانان را به صورت یکسویه در اورده است. با توجه به پی‌آمدۀای این پدیده، یکی از اهداف برنامهریزی فراغت و استعداد یابی این است که با گسترش فراغت فعال و ایجاد فضای پرتحرک، تعادل مطلوبی را میان فعالیت‌های ایستا و پویابوجود آورد و مانع رشد روحیه انفعالی و غیر خلاق شد بنا بر این ایده آل هر جامه انسانی تربیت و شکوفا کردن نیروها و استعداد هاینسل جوان آن می‌باشد. پس باید سازمان یا نهادی باشد که سیستم برنامه ریزی آن بر پایه پرورش استعداد و خلاقیت‌های کودکان و نوجوانان باشد. طراحی سرای فرهنگی جوانان در حقیقت طراحی خانه و بنایی است که نه تنها محلی برای تفریحات سالم جوانان باشد بلکه پایه گذار ساختار فرهنگ و غنابخشی به هویت فرهنگی جوانان و شکوفایی و همچنین تأمین سلامت جسمی و روانی جوانان در راستای تقویت روح اندیشه و

آزادسازی هدفدار انرژی نجوان یز گردد که شاید طراحی چنین سرا و خانه ای را بتوان به عنوان خانه سوم فرد دانست. امروزه فرهنگسرای جوانان از جمله موسساتی است که در خدمت رسانی انها و سعی در برآورده ساختن نیازهای هنری، فکری، فرهنگی و ورزشی دارد. این مراکز بخش عمده ای از تاثیر گذاری بر رفتار، نگرش و گسترش خلاقیت کودکان و نوجوانان را به خود اختصاص میدهند به همین دلیل گسترش و غنی سازی آن می‌تواند در رشد فردی، تعامل های اجتماعی، تقویت حس تعاوون و غیره موثر باشد با توجه به ویژگیهای خاص رشد، سلامت و امنیت کودکان، این موسسات می‌توانند به گونه‌ای طراحی گردد که تاثیر بسزایی در بهینه سازی این فعالیت‌ها ایجاد کنند، آماده سازی این محیط‌ها با تناسب روحیات کودکان و نوجوانان در مقاطع سنی مختلف سعی در هماهنگ نمودن محیط با رفتار فردی دارد بنا به اعتقاد دورکیم وقتی حس تعلق به جامعه در افراد وجود داشته باشد یک حس همانندی و قربت به وجود خواهد آمد و پیوند‌های عاطفی و دل مشغولی‌ها و منافع مشترک افراد را به هم پیوند می‌دهد که نتیجه آن افزایش و تشديد تماس‌های آنان و گسترش ارتباطات در سطح جامعه است اوین مهم ترین ابزار برای یک مدیریت خوب به ویژه در کشورهای جهان سوم است. در کشورهای در حال توسعه از جمله ایران به دلیل قرار گرفتن در دوران گذر، بسترها و عوامل ایجاد احساس تعلق اجتماعی، دچار تغییر می‌شود. چرا که در دوران گذرها به نظر دورکیم، هنجارهای موجود در جامعه در معرض تغییر و تحول قرار خواهد گرفت که در نتیجه آن احتمال کم رنگ شدن تعلقات اجتماعی افراد و به تبع آن تغییر الگوهای همکاری در امور مختلف اجتماعی، سیاسی، فرهنگی، و... قوت خواهد یافت اوین در صورتی است که مسئولیت پذیری و مشارکت یکی از مهم ترین ابعاد اجتماعی، فرهنگی و سیاسی در هر جامعه خصوصاً جوامع در حال توسعه است و بسیاری از مشکلات ساختاری و عملکردی برنامه‌ریزی‌ها ناشی از نارسایی‌هایی است که در این حوزه وجود دارد. آن‌چه در این میان بر مسائل موجود می‌افزاید این است که نه مفهوم مشارکت و ابعاد آن به خوبی تعریف شده و نه عوامل تقویت کننده و یا در طیف دیگر تضعیف کننده آن موضوع، مورد بررسی جدی قرار گرفته است (عبدالله زاده و همکاران، ۱۳۸۹).

تعريفی برای فرهنگ

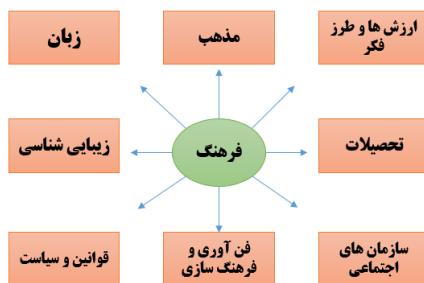
واژه ((Culture)) یا همان فرهنگ که از زبان کلاسیک لاتین ریشه می‌گیرد نخست در آلمان به کار برده شده اما نه به معنای امروزی بلکه به معنی کشت و کار و بهسازی. در واقع یکی از عوامل اساسی که باعث پیدایش مفهوم تازه ای برای فرهنگ شد پدید آمدن مفهوم پیشرفت در تاریخ بود. در دوره رنسانس برخلاف دوره‌های پیش این احساس در افراد به وجود آمد که انسان ناخواسته به چیزهای بزرگ و تازه ای دست یافته و پیشرفت زیادی کرده و علت آن هم خردورزی و همه گیر شدن روشن اندیشی بود. (آشوری، ۱۳۸۰، ص ۳۵-۳۷). فرهنگ را می‌توان به عنوان مجموعه ای از اندیش‌ها، باورها، ارزش‌ها، معرفت‌ها و رفتارها که پایه مشترک کلیه اعمال اجتماعی را تشکیل می‌دهند، تعریف کرد. البته این تعریف چنانکه باید جامع نیست. فرهنگ زمینه ساز همه اعمال و مشخصات زندگی است (برای افراد یا برای جوامع و تا حد زیادی این فرهنگ است که برای یک کشور الزام می‌آورد چگونه عمل کند) (داس ویل، ۱۳۷۸، ص ۱۹۱). فرهنگ به معنای الگوهای رفتاری آموخته شده ای است که از نسلی به نسل دیگر با گروهی به گروه دیگر منتقل می‌شود و بر پایه واقعیت‌های ذهنی و اجتماعی شکل می‌گیرد. " فرهنگ در نمادهایی از جلوه‌های گوناگون، انکاس (بازتابش) زندگی دیرینه در انسان‌های

امروزی است. فرهنگ بازتابش زندگی دیرینه در زیست بومی که جوامع بدان خوب می‌گیرند و در دوره‌های مختلف و تحت تاثیر عوامل گوناگون صورت مختلفی می‌یابد، ولی هسته نژادی-ستی خود را هم چنان حفظ می‌کند. فرهنگ در باورهای امروزی، پوششی از نوسنگی را به نمایش می‌گذارد، ازین رو کلیت هم تاخته‌های است از نظام مفهوم‌ها و کاربردها، سازمان هاو مهارت‌ها." (پاپای یزدی، ۱۳۸۶، ص ۸۵).

مفاهیم فرهنگ

سیر تطور همه پدیده‌های بشر پر جاذبه است و از این میان شاید بتوان تاریخ تمدن و فرهنگ را جذابترین شاخه‌ی تاریخ شمرده چرا که تمدن و فرهنگ وسعتی دارد به گستردگی زندگی آدمی و همه از دانشمند متخصص و پژوهنده تا خواننده کنگماو است و دوست دارد تاریخ زندگی یا سرگذشت کار و اندیشه‌ی خود را بداند و به ویژه تاریخ دورانی که بتوان رهایردها را دید و سنجید. به این دسته از عادات، باورها و نهادهای پیوند یافته «فرهنگ» می‌گویند. به فرایافت‌های ویژه گروهی از مردم اعم از فرایافت‌های اجتماعی، سیاسی، اقتصادی، فکری، هنری دینی فرهنگ گفته می‌شود (مایکل پین، ۱۳۸۶).

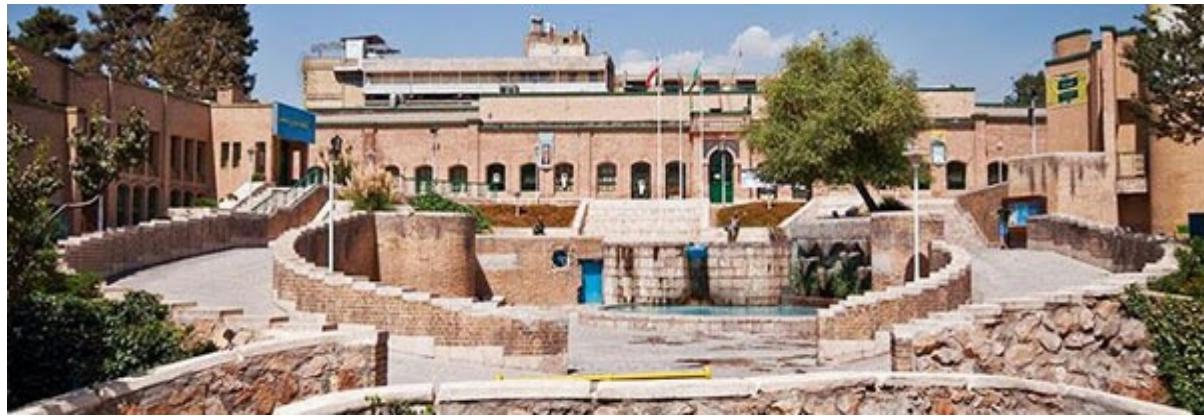

شکل ۲- عوامل تشکیل دهنده فرهنگ

مانخد: میلاد موسوی، ۱۳۹۵

تعریف مجموعه فرهنگی

مجموعه فرهنگی مکانی فرهنگی فراغتی است در زندگی امروزی که همگان دیگر فعالیتهای شغلی در محیطی ساختنی و شهری است می‌باشد. آرامش و استراحت جسم و جان بسیار ضروری است البته این حداقل رسیدگی به انسانها است در این راستا ترتیب و شکوفایی اندیشه‌ها و استعداد‌ها جایگاه ویژه‌ای دارد از این راست که مجموعه فرهنگی به منظور پرورش ذوق و استعداد افراد به خصوص جوانان و محلی برای تغذیه روانی شهروندان در محیطی هنری و همچنین توسعه و نشر ابعاد هندر زندگی افراد و شناساندن ابعاد ابعاد گوناگون زندگی بنا می‌شود. مراکز و سازماندهی‌های فرهنگی کلاً درجهت توسعه و حفظ عوامل فرهنگی یک جامعه بوجود می‌آید. و هدف اصلی آن‌ها رفع نیازهای فرهنگی افراد جامعه است. این ساده‌ترین و ملموس‌ترین تعییر از یک فرهنگ سرا است. که به موازات آن باتوجه به ویژگی‌های مذهبی و قومی منطقه شکل می‌یابد (نصیریان، ۱۳۹۵).

شکل ۳- فرهنگسرای شفق

ماخذ: سایت آرل گالری، ۱۳۹۲

فعالیت های فرهنگی

فعالیت های فرهنگی به کارهایی اطلاق می شود که نیروها با مشارکت سازمان ها در حوزه فرهنگ انجام می دهند. مثلاً فعالیت هایی از قبیل برگزاری کلاس ها، نشست ها و میزگردهای فرهنگی و فکری، برگزاری نمایشگاه ها، همایش ها و جشنواره های فرهنگی و هنری، برگزاری اردوها و بازدیدهای فرهنگی و تفریحی، اجرای نمایش، تئاتر، موسیقی، سرودخوانی، شب شعر و مسابقات فرهنگی، وبلاگ نویسی و طراحی پایگاه های اینترنتی، تولید نشریه، فیلم و محصولات چندرسانه ای و انواع بازی های رایانه ای، نمایش و نقد و تحلیل فیلم و بسیاری کارهای از این دست می باشد(علیزاده و همکاران، ۱۳۸۹). برای آنکه فعالیتی را فرهنگی بنامیم، باید سه شرط اساسی برای آن قائل شویم:

- فعالیت های مورد نظر شامل نوعی خلاقیت در تولید باشند.
- فعالیت های مورد نظر به آفرینش و انتقال معنای نمادین پردازند.
- ستانده(محصول) آنها حداقل به طور بالقوه واجد نوعی ویژگی عقلانی باشد(امیری و همکاران، ۱۳۸۷).

رویکرد اجتماعی ، فرهنگی

توزیع عادلانه فضاهای فرهنگی در سطح محلات مختلف شهر نه تنها بخش عظیمی از چالش های پیش رو مدیریت شهری در ارایه خدمات به شهروندان را محقق می نماید، بلکه نوعی از اسباب مسئولیت پذیری و مشارکت عمومی در اداره امور شهر را نیز به ارمغان می آورد(موسوی و همکاران، ۱۳۹۵). امروزه، نظام مدیریت شهری با هدف احیای مشارکت خود جوش شهر و اداره هرچه مطلوب تر شهر به ویژه در حوزه امور اجتماعی و فرهنگی - طرح ساماندهی مشارکت های اجتماعی در محله های شهر تهران» مدیریت محله را در دستور کار دارد و در پی ساختار مدیریت محله، تشکل های داوطلبانه مردمی را به عنوان خانه ساماندهی نموده است. این خانه های مختلف در حوزه سراهای محله شهر تهران به عنوان پایگاه های مکان به خودی خود دارای قابلیت های بسیار سودمندی هستند، اما به منظور تجهیز و ساماندهی آن ها ضرورت دارد تا ضمن سازماندهی و ساماندهی مطلوب در عرصه مکانی سرای محله کارکردهای آنها نیز، با هدف گسترش و توسعه فرهنگی در

فضاهای محلی و منطقه‌ای تعیین گردد. فعالیت‌های اجتماعی در فضاهای جمعی موثر بوده و از مولفه‌های تاثیرگذار بر تداعی مفاهیم پیوند اجتماعی در فضاهای جمعی است و این فضاهای را به لحاظ اجتماعی فعال می‌سازد و به تبع آن باعث افزایش پیوند اجتماعی افراد می‌شود. در این رساله، به اهمیت ارتباط مردمی و تعاملات اجتماعی پرداخته شده است (برجیان و همکاران، ۱۳۹۵) (تجربی و همکاران، ۱۳۹۴). در زمینه اخلاق اجتماعی مشارکت و تقویت آن در سطح جامعه به ویژه در شهرها، آن چه نظر بسیاری از جامعه شناسان و همین طور روانشناسان و یا فعال "احساس تعلق اجتماعی" اجتماعی را به خود معطوف داشته، به وجود آوردن و نمودن آن در بین شهروندان است. احساس تعلق اجتماعی مربوط به سلامت روانی، فیزیکی و اجتماعی افراد است و به عنوان یک کاتالیزور برای تغییرات جامعه عمل می‌کند. بسیاری از معطالات نشان داده اند احساس تعلق اجتماعی مثبت، به افزایش ارتباطات و مشارکت مدنی در جامعه منجر می‌شود (برجیان و همکاران، ۱۳۹۵). افزایش مشارکت مردم در اداره امور شهرها که از این مقتضیات است، یکی از مهم ترین اصول آرمانی مدیریت شهری نوین است که نشان می‌دهد در جهانی که به طور فزاینده به سمت شهری شدن گام بر می‌دارد، مشارکت مردمی جایگاهی رفیع دارد، بنابر این همان طور که قبلان نیز اشاره کرده این باید به عوامل تاثیرگذار بر آن از جمله تاثیر احساس تعلق اجتماعی توجه کرد فضای شهری بستر مشترکی برای فعالیت‌های کارکرده و مراسم مردمی مانند جشن‌ها و آیین‌ها و آداب و رسوم فرهنگی و ابراز عقاید سیاسی و اجتماعی است (موسوی و همکاران، ۱۳۹۳). لنگ در کتاب آفرینش‌های نظری می‌گوید که اگر اکثر مردم به تماس‌های اجتماعی نیاز داشته باشند، در هر محیطی زمینه آن را فراهم می‌کنند. رابطه متقابل اجتماعی برای پاسخ به نیازهای انسان به پیوند جویی و احساس تعلق به مکان یک ضرورت است که دلیل بر مطلوب بودن تعامل اجتماعی است. لذا هر فرصتی برای دست یافتن به چنین منظوری مثبت ارزیابی شده است. دلیل دیگر این است که فعالیت‌هایی چون تعامل با دیگران و مشاهده فعالیت‌های مردم، با وجود آوردن زمینه های اجتماعی شدن و اجتماع پذیری به رشد فردی انسان کمک می‌کند فعالیت‌های اجتماعی در فضاهای جمعی موثر بوده و از مولفه‌های تاثیرگذار بر تداعی مفاهیم پیوند اجتماعی در فضاهای جمعی است و این فضاهای را به لحاظ اجتماعی فعال می‌سازد و به تبع آن باعث افزایش پیوند اجتماعی افراد می‌شود. در این رساله، به اهمیت ارتباط مردمی و تعاملات اجتماعی پرداخته شده است. اجتماع در برگیرنده افراد با سطح فکری و فرهنگی است. هیچ اجتماعی یافت نمی‌شود که افراد آن صد درصد هم دل، هم عقیده و هم فکر باشند. خواه این جامعه بسیار بزرگ باشد خواه یک خانواده دو نفری تشکیل شود. اینجاست که تعامل اجتماعی پیش می‌آید یعنی احترام متقابل به خواست‌ها، ایده‌ها، نگرش‌ها و عقاید افراد آن جامعه به وجود آید، یعنی علی رغم آن که افراد جامعه با او هم عقیده نیستند ولی به آن‌ها احترام می‌گذارند. روابط اجتماعی بارتباطین دو نفر و بیشتر یا بین چند گروه را بیان می‌کنند. این روابط می‌تواند صورت همکاری، تفاهم و دوستی داشته باشد و می‌تواند به صورت تضاد و تنفس و کشمکش و گاه بی تفاوتی و هم زیستی باشد. به بیان دیگر، روابط اجتماعی ارتباط وابستگی متقابل انسان‌ها و جهت‌گیری رفتاری آن هاست که می‌تواند در جهت دوستی یا دشمنی باشد (سیاه تیری و همکاران).

مواد و روش تحقیق

این پژوهش با روش کیفی مورد بررسی قرار گرفته است که بر اساس مطالعات مروری توصیفی-تحلیلی به بررسی و تاثیر عناصر هویت ساز معماری ایرانی در افزایش تعاملات اجتماعی پرداخته شده است و فضای فرهنگی به عنوان شاخص ترین محل برای وقوع تعاملات اجتماعی در نظر گرفته شده است.

نتیجه گیری

تعاملات اجتماعی از جمله موارد حساس و پیچید ای است که می تواند تاثیر مستقیمی بر روی کیفیت زندگی جوامع بشری داشته باشد. نحوه و نوع تعاملات اجتماعی ریشه در فرهنگ هر ملت دارد و برگرفته از زبان، مذهب، ارزش ها و طرز فکرها، میزان تحصیلات ، حس زیبایی شناسی و نهادهای فرهنگی آن است. معماری ایرانی که آمیخته از علم و هنر، ذوق و سلیقه، اعتقاد و ایمان و مهارت‌های خاص که در راستای تمدن و فرهنگ و در رهگذر تاریخ است، زبان گویای زمانه‌ی خویش است. معماری ایرانی از خردورزی و ژرف اندیشه گذشتگان ما سرچشممه گرفته و حاوی تمامی شاخص های محیط های اجتماعی مردمان می باشد. لذا مراکز فرهنگی که نمود مرکز تبادلات علم و هنر و ... است با غنای معماری ایرانی آمیخته شده و بهره گیری از عناصر معماری ایرانی همچنون مردم واری، پرهیز از بیهودگی، نیارش، درونگرانی و خودبسنگی و استفاده از تزئیناتی که موجب ایجاد حس تعلق به مکان می شود، موجب پویش هرچه بیشتر حاضرین در این فضاهای ایجاد ارتباطات و تعاملات بیشتر می گردد.

منابع و مأخذ

- ۱) آشوری، داریوش (۱۳۸۰). تعریف و مفهوم فرهنگ. انتشارات آگاه، تهران.
- ۲) اکبری، جواد، و قاسمی، فاطمه (۱۳۹۹). بررسی عناصر معماری سنتی ایران با رویکرد حفظ هویت معماری ایرانی، پنجمین همایش فناوری‌های نوین در مهندسی معماری، عمران و شهرسازی ایران.
- ۳) اکبری، جواد و قاسمی، فاطمه (۱۴۰۰). ششمین همایش ملی معماری و شهر پایدار.
- ۴) آیت‌الله‌ی، محمدحسین، و محمدی، محمد (۱۳۹۳). طراحی فرهنگسرای کرمان با تأکید بر مفهوم اجتماع پذیری، پایان‌نامه، دانشگاه یزد - دانشکده هنر و معماری.
- ۵) ارزمند، محمود، و خانی، سمیه (۱۳۹۱). نقش خلوت در معماری خانه ایرانی. فصلنامه مطالعات شهر ایرانی اسلامی، شماره هفتم.
- ۶) برجیان بروجنی، فرشاد، و کارдан، مریم (۱۳۹۳). طراحی فرهنگسرای بارویکرد آموزش نوین جهت پرورش خلاقیت، دومنی همایش ملی معماری، عمران و محیط زیست شهری، دبیرخانه دائمی همایش، دانشکده شهید مفتح، همدان.
- ۷) پاپلی یزدی، محمدحسین، و سقایی، مهدی (۱۳۸۶). گردشگری (ماهیت و مفاهیم)، انتشارات سمت، تهران.
- ۸) پیربابایی، محمدتقی، و صالحی، حسن (۱۳۹۲). طراحی مجموعه فراتختی - فرهنگی بر اساس سبک زندگی ایرانی- اسلامی، پایان‌نامه دانشگاه یزد.
- ۹) پیرنیا، محمدکریم، و معماریان، غلامحسین (۱۳۸۷). معماری اسلامی ایران، انتشارات دانشگاه تهران.
- ۱۰) پین، مایکل (۱۳۸۶). مدخل ایدئولوژی، از گریگوری الیوت. فرهنگ اندیشه انتقادی، از روش‌نگری تا پسا مدرنیته، ترجمه: پیام یزدانجو. چاپ چاپ نخست، نشر مرکز، تهران.
- ۱۱) تجری، الهه، و دشتی شفیقی، علی (۱۳۹۴). طراحی فرهنگسرای با هویت و پایداری برای جوان، دومنی کنفرانس ملی توسعه پایدار در علوم جغرافیا و برنامه‌ریزی، معماری و شهرسازی.
- ۱۲) داس‌ویل، راجر (۱۳۸۷). مدیریت جهانگردی. ترجمه سید محمد اعرابی و داود ایزدی. دفتر پژوهش‌های فرهنگی، تهران.
- ۱۳) سیاه‌تیری، حمیدرضا، و دهباشی‌شریف، مزین (۱۳۹۰). معماری و طراحی فرهنگ‌سرا در ایران با رویکرد فرهنگ و هنر اسلامی ایرانی، چهارمین کنفرانس بین‌المللی عمران، معماری و توسعه اقتصاد شهری.
- ۱۴) صحاف، سیدمحمد خسرو (۱۳۹۵). معنا در معماری ایرانی. مجله هویت شهر، ۱۰(۲۵)، ۴۸-۶۵.
- ۱۵) عبداللهزاده، نازیلا، تقوی، نعمت الله، و علیزاده اقدام، محمدباقر (۱۳۸۹). بررسی عوامل مرتبط با مشارکت اجتماعی دانشجویان دانشگاه آزاد اسلامی واحد تبریز. پایان‌نامه دانشگاه تبریز.

- ۱۶) عرفانیان صفار، مجید، و برادران هروی، فاطمه(۱۴۰۱). شناخت و بازآفرینی عناصر و شاخصه های معماری ایرانی-ستی و تاثیر آن در معماری معاصر(نمونه موردی ستی: خانه داوید، معاصر: خانه باغ جنت).
- ۱۷) علیزاده، اکبر، و امینی بدر، فدر(۱۳۸۹). مجموعه های فرهنگی هنری در شهرها، دومین کنفرانس عمران، معماری و شهرسازی کشورهای جهان اسلام.
- ۱۸) الکساندر، کریستوفر(۱۳۸۶). معماری و راز جاودانگی: راه بی زمان ساختن، انتشارات دانشگاه شهید بهشتی.
- ۱۹) موسوی، میرنجف، و حکمت نیا، حسن(۱۳۸۴). تحلیل عاملی و تلفیق شاخصها در تعیین عوامل موثر بر توسعه انسانی نواحی ایران، فصلنامه جغرافیا و توسعه، شماره ۶. ۳۳-۵۰.
- ۲۰) نصیریان، نادیا، و فرشاد مفاحر(۱۳۹۵). طراحی فرهنگسرا با رویکردی از فناوریهای نوین و بهینه سازی مصرف انرژی، چهارمین کنفرانس ملی توسعه پایدار در علوم جغرافیا و برنامه ریزی، معماری و شهرسازی، موسسه آموزش عالی مهر ارونده، مرکز راهکارهای دستیابی به توسعه پایدار، تهران.
- 21) Oktay, D. (1998). Urban spatial patterns and local identity: Evaluation in a Cypriot Town. *Open House International*, 23(17), 145-159.
- 22) Piran, P. (2005). The Identity of Cities-Too Many for a Complex Concept, *Abadi Journal*, 48(6), 6-10.
- 23) Naghi zadeh, M. (2012). *Reflections on Understanding the Basics of Islamic Housing*, Art Month Book, 170, pp38-54.
- Lee, B(1996). Architectural Design of Office Buildings: Air Conditioning. Translated by: Mazdak Sadri Afshar, Proceedings of the Essential Issues of High-Rise Building, *Iranian Center for Urban Studies and Research*, Tehran.

